

Utlåtande 2003:113 RVI (Dnr 439-840/2001)

Kartläggning av analfabeter i staden och förslag till adekvata åtgärder för att komma till rätta med problemet

Motion av Eva Oivio (s) (2001:35)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Motion 2001:35 av Eva Oivio (s) anses besvarad med vad
föredragande borgarrådet anför.

Föredragande borgarrådet Teres Lindberg anför följande.

Motionens innehåll

Eva Oivio (s) tar upp problemet att antalet analfabeter i staden ökar och att ingen instans har en heltäckande bild av läget. Hon föreslår att berörda nämnder ges i uppdrag att tillsammans kartlägga analfabeterna och föreslå vad som kan göras för att avhjälpa problemet.

Remisser

Motionen har remitterats till stadsdelsnämnderna Hägersten, Rinkeby och Östermalm samt till integrationsnämnden, utbildningsnämnden och stadsledningskontoret.

Hägerstens stadsdelsnämnd ser positivt på förslaget när det gäller vuxna analfabeter. Barn och ungdom i förberedelseklasser har man däremot god kännedom om.

Rinkeby stadsdelsnämnd menar att staden borde kunna erbjuda ”genvägar” ut i arbetslivet, något man själv försöker göra via Rinkeby Arbetscentrum. En

Flera remissinstanser instämmer i motionärens konstaterande att det saknas en samlad bild när det gäller både antalet analfabeter i staden, vilka de är och deras behov. Även om integrationsnämndens introduktionsverksamhet identifierar dem som inte är läs- och skrivkunniga bland gruppen nyanlända flyktingar så är det inte tillräckligt. Många har för länge sedan lämnat introduktionsprogrammet. Andra har aldrig deltagit. Som Östermalms stadsdelsnämnd påpekar finns problemet dessutom inte bara bland gruppen flyktingar. Motionärens inställning att det är viktigt att problemet uppmärksammas på ett seriöst sätt. Analfabetism – oavsett hur man väljer att definiera begreppet – är ett hinder för integration och delaktighet. Det innebär stora svårigheter att försörja sig genom ett eget arbete. Frågan har därför redan

svårigheter att försörja sig genom ett eget arbete. Frågan har därför redan tagits upp i kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning. Jag kommer bl a att undersöka de möjligheter som kompetensfonden erbjuder när det gäller att utveckla strategier och metoder för att hjälpa de som står långt från arbetsmarknaden därför att de saknar grundläggande läs- och skrivkunighet. I dessa frågor kommer beredningen naturligtvis att söka samverkan med berörda nämnder.

När det gäller alfabetiseringsinsatser kan erfarenheter också hämtas från tidigare projekt, både i Stockholm och andra städer. Inom ramen för Storstadsatsningen har t ex genomförts en satsning i Rinkeby för att uppnå tvåspråkighet bland nyanlända somaliska analfabeter i åldrarna 13-30 år.

Jag kommer även att noga följa vad de planerade förändringarna i stadens flyktingmottagande och sfi-verksamhet innebär för personer med läs- och skrivsvårigheter. Ett syfte med den nyligen genomförda översynen är att åstadkomma en kvalitetshöjning både i språkundervisningen och den övriga introduktionen genom en ökad grad av individanpassning – och då åsyftas naturligtvis även icke läs- och skrivkunniga personer.

De frivilligörelser som medverkar i stadens flyktingintroduktion är framgångsrika när det gäller att ge stöd åt människor som har låg eller ingen läs- och skrivkunighet så att de kan gå ut på arbetsmarknaden. Det är viktigt att dessa insatser ryms även inom den framtida organisationen för introduktion av nyanlända flyktingar.

När det gäller att komma i kontakt med och bistå medborgare med bristande läs- och skrivkunighet har staden också goda erfarenheter av ett tidigare samarbete med studieförbunden. Dessa erfarenheter, liksom möjligheten att återuppta samarbetet, ska undersökas närmare.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Vänstermajoriteten har genom medveten passivitet återkommunaliserat flyktingintroduktionen och SFI:n genom att inte upphandla verksamheterna i god tid före det att de nuvarande avtalstiderna löper ut. Därmed får inte frivilligorganisationerna och de utbildningsföretag som hittills handlagt denna typ av frågor längre möjlighet att bidra med sina gedigna kompetens till det svåra arbetet att hjälpa analfabeter till en bättre kunskapsnivå i läsförståelse. Genom vänstermajoritetens ideologiska blockeringar nekas en mycket utsatt grupp den dokumenterade kompetens som frivilligorganisationerna är förmedlare av. Inom

nera är förmedlare av. Inom Stockholms stad finns inte motsvarande kompetens att tillgå.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Motion 2001:35 av Eva Oivio (s) anses besvarad med vad föredragande borgarrådet anfört.

Stockholm den 8 oktober 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Teres Lindberg

Anette Otteborn

Särskilt uttalande gjordes av *Sten Nordin, Mikael Söderlund, Kristina Alvendal* och *Peter Lundén-Welden* (alla m) och *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (m) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Eva Oivio (s) har i en motion (2001:35), *bilaga 2*, föreslagit att berörda nämnder får i uppdrag att initiera en gemensam kartläggning av analfabeter i staden samt föreslå adekvata åtgärder för att komma till rätta med problemet.

REMISSER

Motionen har remitterats till stadsdelsnämnderna Hägersten, Rinkeby och Östermalm samt till integrationsnämnden, utbildningsnämnden och stadsledningskontoret.

Hägerstens stadsdelsnämnd beslöt den 8 november 2001 att återopa och överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Hägerstens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 12 oktober 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Vi har sett över situationen i Hägerstens stadsdelsområde och kan lämna följande redovisning om det aktuella läget.

Förberedelseklasser i Fruängs- och Västertorpsskolan

Barn och ungdomar i förberedelseklasserna som inte kan läsa och skriva finns främst inom våra invandrargrupper. Det finns sammanlagt fyra förberedelseklasser med 8-16 elever per undervisningsgrupp i Fruängen och Västertorp. Vissa elever har kommit som tonåringar till Sverige utan någon tidigare skolgång. Några elever har kommit hit med stora brister i läsförmåga och mycket begränsad skolbakgrund. De flyktingbarn som dessutom har dyslexi eller andra inlärningssvårigheter kan ha mycket svårt att lära sig ett nytt språk. En del av dessa barn kan i vissa ämnen behöva gå i förberedelseklass under mycket lång tid. De lär sig inte tillräckligt bra svenska för att kunna delta i all undervisning i en vanlig klass.

Föräldrar som inte kan läsa och skriva eller har bristfällig utbildning har svårt att ge sina barn och ungdomar bra förutsättningar för studier vilket också försvårar skolans arbete med dessa elever.

SFI-utbildningen i Västertorpsskolan

Till utbildningen i svenska för invandrare (SFI), som utbildningsnämnden ansvarar för, kommer vuxna elever från flera stadsdelar. Här i Hägersten finns SFI-utbildningen i Västertorpsskolan och många av eleverna bor i genomgångsbostäderna på Gyllene

Ratten. I utbildningen är eleverna uppdelade i grupper utifrån sin skolbakgrund. Omkring 100 elever tillhör idag gruppen med liten eller ingen skolbakgrund alls och gruppen ökar. De flesta elever som saknar eller har bristande skolbakgrund är kurder eller kommer från länder som Irak och Afghanistan, några enstaka kommer från Somalia. De flesta av dessa elever går kvar i skolan under många år eftersom de inte klarar det nationella målet.

Stöd av socialsekreterare

Socialsekreterare avsätter mycket tid för de personer som har svårt att ta till sig skriftlig information och ofta återkommer med frågor. De vuxna personer som vi vet är analfabeter är samtliga elever vid SFI-skolan. Under de första 18 månaderna i Sverige har Stockholms invandarmottagning kontakt med dessa personer och familjer, därefter tar stadsdelsnämnden över ansvaret.

Enheten för Arbete och Bistånd arbetar för närvarande med en kartläggning av alla bidragstagare som läser SFI. Målsättningen är att ta reda på vilken utbildnings- och yrkeserfarenhet de har för att på så sätt kunna erbjuda lämpliga arbetsmarknadsåtgärder.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Vi ser positivt på förslaget om en gemensam kartläggning av analfabeterna och deras behov i staden. De barn och ungdomar med särskilda svårigheter som går i våra förberedelseklasser har vi god kännedom om. Däremot är det en svårighet med gruppen vuxna analfabeter eller personer med bristande skolbakgrund att vi inte säkert vet vilka som har denna problematik. Vi anser därför att en kartläggning av de vuxna analfabeterna i staden bör genomföras och utgå från de prov av läs- och skrivförmåga som redan sker vid SFI-utbildningen.

Analfabeter och personer med bristande skolbakgrund behöver mer stöd och få tillgång till samhällsinformation på ett bättre sätt än idag. För att utveckla nya metoder som gör det möjligt för denna grupp att tillägna sig information och studier krävs hög kompetens inom området. Vi anser därför att integrationsnämnden och utbildningsnämnden spelar en mycket viktig roll i detta arbete.

Förvaltningen ser positivt på att vara delaktig i en gemensam kartläggning i staden kring de ansvarsområden som vi har kunskap om.

Rinkeby stadsdelsnämnd beslöt den 15 november 2001 att åberopa och överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Rinkeby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 31 oktober 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har också uppmärksammat analfabeter bland brukarna och märkt deras utanförskap. Bland dem som deltar i arbetsmarknadsprojekt som t.ex. arbetscentrum finns de och de möter på stora hinder på vägen till arbete och också svårigheter i att vara föredömen för sina barn och t.ex. hjälpa dem i skolan.

Vägen till arbete blir så lång, när man först måste lära sig läsa och skriva på Grundvux, sedan gå vidare till Komvux, SFI etc. och därefter kanske en yrkesutbildning.

Att lära sig läsa och skriva är ett krav liksom svenskkunskaper, men därefter borde man kunna erbjuda genvägar, vilket förvaltningen också försöker bl.a. genom Rinkeby Arbetscentrum. En yrkesförberedande utbildning med mycket praktik och direkt koppling till arbetslivet skulle påskynda en integration i det svenska samhället och minska utanförskapet. Detta är naturligtvis inte minst viktigt för nyanlända ungdomar som inte kan läsa och skriva när de kommer.

Sedan är det också viktigt att identifiera de som behöver gå på Särvux, detta kommer inte alltid fram, varför åtgärderna inte alls blir anpassade efter behoven.

Östermalms stadsdelsnämnd beslöt den 22 november 2001 att åberopa och överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av *Rolf Lindell m.fl* (s) som yrkade bifall till motionen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 2 november 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Förutsättningar

Östermalms stadsdelsförvaltning har ingen samlad kunskap om analfabeter inom stadsdelen. Inom Arbete och Bistånd finns små möjligheter att få reda på om det finns analfabeter, då denna uppgift inte registreras.

Inom stadsdelens skolverksamhet finns förberedelseklasser för invandrare där eventuella analfabeter uppmärksammas och utbildas. I grundskolan uppdagas och åtgärdas eventuell analfabetism bland eleverna.

Äldreomsorgen uppger att det är mycket ovanligt med brukare som är analfabeter inom verksamheten. Om man kommer i kontakt med någon person som är analfabet, så löser man informationsbehovet tillsammans med den berörda personen.

Förvaltningens förslag

I första hand bör eventuell analfabetism kunna fastställas av berörda myndigheter redan vid ankomsten till Sverige, för att underlätta introduktionen i det svenska samhället.

Vid upprättandet av introduktionsplanen, som utförs av Integrationsförvaltningen, bör frågan om analfabetism uppmärksammas och vid behov tillse att personen får grundläggande läs- och skrivkunskaper. Det bör även finnas en kontroll av läs- och skrivförmåga inom svenskundervisningen. De vuxna analfabeter som redan introducerats i det svenska samhället bör kunna hänvisas till särskild undervisning inom utbildningsförvaltningen, eller annan anordnare, om deras problem uppmärksammas av annan verksamhet inom staden. Yngre personer som är analfabeter bör kunna utbildas inom grundskolans verksamheter, eventuellt med specialundervisning. Integrationsförvaltningen bör kunna utarbeta en handlingsplan för lämpliga insatser som stadens verksamheter kan följa om det uppdagas att en brukare är analfabet.

Specificeringen av analfabetism har i motionen begränsats till vissa invandrargrupper. Då problemen med utanförskap, isolering och ohälsa även drabbar andra människor med svårigheter att ta del av informationen i samhället, kan det vara värt att uppmärksamma att det även finns andra människor som har liknande svårigheter. Det finns invandrare som har begränsade kunskaper i svenska språket, trots en längre tids vistelse i landet, vilket även det medför stora svårigheter att ta del av informationen i samhället. Hos vissa invandrargrupper medför den stora kulturskillnaden mellan Sverige och ursprungslandet stora svårigheter att begreppsmässigt förstå den information som ges, vilket även det kan leda till oförmåga att ta till sig skriftlig information. Det finns även funktionshindrade som har svårigheter att inhämta skriftlig information på grund av synnedsättning, dyslexi, psykiskt funktionshinder eller utvecklingsstörning. Dessa personer bör även uppmärksammas i det övergripande integrationsarbetet inom staden.

Integrationsnämnden beslöt den 29 oktober 2001 att återropa och överlämna integrationsförvaltningens tjänsteutlåtande samt att därutöver anföra följande.

Karläggningsen av analfabeter, eller snarare personer som saknar funktionell läs- och skrivefärdighet (Functional Literacy) är viktig. De grupper som förvaltningen nämner, kan delas upp i följande tre delgrupper:

- ? Ungdomar som av olika skäl saknar funktionell läs- och skrivefärdighet. Utöver invandrade ungdomar finns i denna grupp svenskfödda ungdomar som av olika skäl fått en bristfällig utbildning.
- ? Vuxna 18 – 65 år , oftast invandrare
- ? Ålderspensionärer, oftast invandrare

Redan innan kartläggningen är färdig bör berörda nämnder, främst utbildningsnämnden och integrationsnämnden, överlägga om hur man kan möta dessa tre huvudgruppers behov.

För *ungdomsgruppen* måste finnas möjlighet att inom det vanliga skolsystemets ram uppnå elementär läs- och skrivfärdighet. Den nya skolplanens krav på upprepad bedömning av läs- och skrivkunskaper under hela skoltiden kan förebygga framtida tillväxt av gruppen analfabeter. Speciella insatser krävs för ungdomar omhändertagna inom kriminalvården. Bland dessa ungdomar finns många som inte är litterata.

Vid en kommande upphandling av Komvux är det viktigt att tillgodose behoven för vuxna i arbetsför ålder som önskar delta i elementär läs- och skrivundervisning.

För gruppen pensionärer måste staden ha ett gott samarbete med frivilligorganisationerna, inte minst med invandrarorganisationerna

Det krävs också en modernisering och utveckling av de pedagogiska metoder som används vid undervisning av vuxna analfabeter.

Integrationsförvaltningens tjänsteutlåtande av den 25 september 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Flyktingmottagningens introduktionsprogram

Under introduktionsperiodens inledningsskede medverkar SFI (svenska för invandrare), och arbetsförmedlingen. Denna inledande period innefattar oftast: grundläggande information och samhällsorientering, kartläggning och inskrivning vid arbetsförmedlingen, kartläggning av den sociala situationen, språktest och språkträning, upprättande av introduktionsplan, individuella stödinsatser, hjälp med att ordna skola och barnomsorg.

Genom ett väl utvecklat samarbete mellan flyktingsekreterare och lärare/pedagoger på SFI-mottagningen ges möjligheter till en bedömning av vilken nivå språkundervisningen flyktingen har förutsättningar att klara av. Även behov av andra åtgärder utreds så att insatser för att undanröja hinder för en snabb och effektiv introduktion kan sättas in på ett tidigt stadium.

Flyktingintroduktion för analfabeter

Integrationsförvaltningens avdelning för invandarmottagning kommer i kontakt med analfabeter och kortutbildade i samband med flyktingarnas introduktion i staden. Som analfabeter räknas då personer som inte har någon skolbakgrund alls eller som endast har upp till tre års skolgång på motsvarande vår grundskolenivå från hemlandet. Enligt FLYKT (det datasystem som används för flyktingmottagandet) tog flyktingmottagningen under perioden 2000-01-01 till 2001-06-30 emot 127 personer

ningen under perioden 2000-01-01 till 2001-06-30 emot 127 personer över 18 år enligt denna definition. (Ungdomar 18-20 år som kommer tillsammans med sin familj registreras dock inte i FLYKT, endast ensamkommande ungdomar i samma ålder). Vid upprättande av introduktionsplaner på enheten för introduktion, tas naturligtvis hänsyn till de särskilda behov som gäller för analfabeter och kortutbildade. I samband med inledande intervju och kartläggning av den enskildes bakgrund ingår bland annat variabeln utbildning. Tjänstemännens roll är här således att upptäcka, uppmärksamma samt påvisa behoven. Samtidigt ligger ansvaret för lämpliga åtgärder i stor utsträckning på utbildningsförvaltningen, som erbjuder alfabetiseringskurs inom ramen för SFI. På introduktionsenheten har en flyktingsekreterare tilldelats särskilt ansvar för att förmedla samhällsinformation till dessa flyktingar. Ofta sker detta i små grupper (med samma språk), vilket har visat sig vara en både aktiverande och funktionell metodik. Det gäller att i hög grad förenkla språket, förklara från grunden, undvika myndighetsbegrepp, inte ta för givet att den enskilde ens har grundläggande samhällskunskap samt inte minst att vara lyhörd för *deras* frågor. Förmågan att på detta sätt "läsa av" deras språknivå kan övas upp genom dessa fortlöpande kontakter.

En huvuduppgift

En primär uppgift för introduktionsenheten är att så tidigt som möjligt slussa ut flyktingarna till lämplig aktivitet - i första hand SFI - för att motverka passivisering och isolering. Detta gäller naturligtvis även analfabeter och kortutbildade, som så gott som alla går på särskild SFI. Behoven ser olika ut i olika åldrar. Skolungdomar slussas in i det så kallade IVIK-programmet. Många i åldern 20-30 år tillgodogör sig snabbt SFI, går vidare till praktik och ut i egen försörjning. Många i åldern 55-60 år hamnar i en besvärlig situation. Formellt ska de stå till arbetsmarknadens förfogande tills de är 60 år, men i praktiken upplever de sig som pensionärer. Många klarar inte av att gå på SFI varje dag utan blir ofta sjukskrivna och deltar istället i någon svensk kurs på frivillig basis någon gång per vecka. En del kvinnor har hänvisats till Kvinnocentrum i Tensta, som kan erbjuda särskild SFI-undervisning 4 timmar 5 dagar/vecka plus mycket social gemenskap och föreläsningar i olika samhällsfrågor.

För personer (t ex anhöriga till flyktingar) som enligt det så kallade gränsdragningsärendet tas emot direkt av en stadsdelsförvaltning (personer som fyllt 60 år eller mer), föreligger ofta särskilda behov på grund av att man inte förstår språket och därför inte heller kan göra sig förstådda vid kontakt med hemtjänstens personal och andra inom äldreomsorgen. Vissa stadsdelar har tagit initiativ till anpassad sfi-verksamhet för denna målgrupp.

Beroendet av andra

Vid besök på enheten för introduktion kommer analfabeter nästan alltid i sällskap med någon anhörig. De är således initialt oerhört beroende av att deras nätverk i form av släktingar och vänner ställer upp och följer med på olika besök. Man klarar oftast helt

enkelt inte att själv orientera sig genom att läsa skyltar och gatunamn etc. Att tillägna sig de allra mest grundläggande kunskaperna i svenska språket kan mot denna bakgrund inte överskattas.

Frivilliga organisationer som staden samverkar med i flyktingintroduktionen

På uppdrag av Stockholms stad bedriver ett antal organisationer och företag introduktion av flyktingar. Dessa är Röda korset, Spånga blåbandsförening, Sociala missionen, KFUK-KFUM och InfoKomp. Integrationsförvaltningen fungerar som samordnare gentemot dessa organisationer/företag och har även det övergripande myndighetsansvaret. Även dessa organisationer tar emot analfabeter och kan till exempel genom SFI-lärare som själva har invandrarbakgrund erbjuda "brobyggare" in i det svenska samhället. Blåbandföreningen t ex som har sin verksamhet i Skärholmen och Tensta kan genom att vara på "hemmaplan" ofta erbjuda sina analfabeter direkta och konkreta insatser.

Förvaltningens synpunkter

För att integrera invandrare i vårt land utan nämnvärd utbildning, krävs större ansträngningar från samhällets sida än för andra. Den första introduktionsperioden måste lägga grunden för möjligheter till fortsatt förkovran. Eftersom det erfarenhetsmässigt är vanligare med analfabetism bland kvinnor, bör särskilda ansträngningar göras för att koppla samman SFI:n med verksamheter som ligger nära deras vardagsverklighet. Livstycket i Tensta är i detta sammanhang en förebild. I det nya integrationsprogrammet sägs att "Lågutbildade som är analfabeter eller saknar funktionell läs- och skrivfärdighet bör erbjudas speciell grundutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen. SFI kan då integreras i undervisningen av analfabeter. Här är det viktigt att kombinera arbetspraktik/arbete med utbildning."

Särskilt viktigt är det att ungdomar som t.ex. på grund av krig inte haft möjlighet att gå i skola får en rätt anpassad utbildning, som ger grund för fortsatta studier och egen försörjning. Ungdomar som inte snabbt kommer in i utbildning riskerar att marginaliseras, hamna i utanförskap med åtföljande påtagliga risker för "urspårningar". Men även för vuxna och äldre får ingen möda sparas när det gäller att förmedla grundläggande svenska, eftersom det ger både självständighet och delaktighet i samhället. Detta är således en grundläggande och mycket viktig integrationsuppgift för i första hand utbildningsförvaltningen.

Integrationsförvaltningen verkar även på ett mer övergripande och långsiktigt plan genom att förmedla verksamhetsbidrag till invandrarnas föreningar samt bidrag till integrationsprojekt som särskilt tar sikte på att minska utanförskap och isolering.

Förvaltningen delar slutligen motionärens uppfattning att ingen riktig helhetsbild finns vad gäller analfabaternas situation i staden. Förvaltningen stödjer således motionärens förslag om att berörda nämnder skall ges i uppdrag att gemensamt kartlägga analfabeterna och deras särskilda behov samt avlägga lämpliga förslag till åtgärder.

Utbildningsnämnden beslöt den 25 april 2002 att åberopa och överlämna utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av *Maria Hassan m fl* (s) och *Margareta Olofsson m fl* (v), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande av den 10 oktober 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Kartläggning av analfabeter i staden beror av hur man definierar en analfabet. Skalan kan graderas från oförmåga att läsa och skriva till högsta möjliga grad av funktionell läs- och skrivkunnighet, dvs. förmåga att fullgöra uppgifter vilka kräver läs- och skrivförmåga.

UNESCO bedriver sedan länge kampanjer mot analfabetism. I dagens industriella länder med obligatorisk skolbakgrund är total okunskap om förmågan att läsa och skriva mycket ovanlig. Därför talar UNESCO i stället om funktionell analfabetism, dvs. "oförmåga att med förståelse läsa och skriva en enkel redogörelse av betydelse för ens dagliga liv". Med denna definition räknar UNESCO med att 40-50% av jordens vuxna befolkning är analfabeter.

Invandrarundervisning i Stockholms Stad

Inom Stockholms gymnasieskolor bedrivs invandrarundervisning i svenska inom det individuella programmet. 34 klasser inom IVIK och PRIVIK är fördelade på 13 av stadens gymnasieskolor. Därtill kommer Slusskolan i Liljeholmen. Totalt studerar cirka 650 elever på IVIK och PRIVIK i staden. Varje IVIK-klass består av cirka 16 elever.

Inför skolstart testas eleverna i svenska där främst progression, skolbakgrund från hemlandet och tid i Sverige är avgörande för skolplaceringen. Testresultaten är också vägledande vid fördelning av IVIK-klassernas språkliga nivåer till gymnasieskolorna. Vid förra årets intagning till IVIK (HT 2001) fanns behov av en alfabetiseringsgrupp, en läs- och skrivutvecklingsgrupp och sex grupper för elever med kort skolbakgrund från sitt hemland (Basgrupper). Övriga IVIK-klasser har grupper med normal progression.

Inom sfi (svenska för invandrarundervisning) får de studerande i staden olika mål och ett antal studietimmar för att nå sitt mål beroende på de individuella förutsättningarna, den s.k. Stockholmsmodellen from 1 januari 2001. De studerande delas in i tre kategorier; A-, B- och C-studerande. A står för 0-3 eller fyra års skolgång och C för sju års skolgång eller mer.

Denna modell innebär att utbildningen delas in i delkurser för A- och B-studerande, som på detta sätt får tydliga och realistiska mål att arbeta mot. Efter avslutad delkurs får de möjlighet att gå vidare till nästa delmål.

Alla invandrare, som är 16 år eller äldre och som saknar grundläggande kunskaper i svenska, har rätt att kontakta SFI-centrum som testar och kartlägger de sökande.

Alfabetiseringsgrupp

Sedan 3 år har staden erbjudit elever alfabetisering i speciella IVIK -grupper. Det har varit cirka 1-2 klasser per läsår. Utbildningen är tänkt att vara för elever som saknar skolbakgrund men med normal inlärningstakt. Vid senaste intagningen (HT 2001) fanns behov av en alfabetiseringsgrupp på Katarina Västra vårdgymnasium. I dagsläget har samtliga elever i denna grupp "klarat" den s.k. läskoden. Utvecklingstakten i gruppen, har det visat sig vid denna intagning, tangeras av inlärningssvårigheter och behov av särskilt stöd. Eleverna bedöms vara på A-nivå, långsam inlärningstakt (på en skala från A-F, där A är nybörjarnivå). De har varit i Sverige mellan 1-5 år. De har behov av att starta upp en alfabetiseringsgrupp inför höstterminen 2002. Eftersom Katarina Västra vårdgymnasium läggs ned som gymnasieskola kommer alfabetiseringsgruppen att starta upp på S:t Görans gymnasium. Nio av fem sfi-anordnare har särskilda kurser för A- och B-studerande. Undervisningen är mycket konkret och fokuserad på de studerandes situation i samhället.

Läs- och skrivutveckling / Basgrupper inom IVIK

Det är stor skillnad på en elev som gått ett - två år i skolan i sitt hemland, och de som är analfabeter. De som gått i skola har lärt sig läsa och skriva, vilket betyder andra målsättningar för dessa elever. Dessa grupper är spridda på olika gymnasieskolor.

Bromma gymnasium har exempelvis en grupp med elever med ned till 1 års skolbakgrund. De har varit i Sverige mellan fem-nio år, har lite omvärldsorientering, litet ordförråd och långsam inlärning. Talet ligger på cirka en B-nivå i svenska. Vidare har S:t Görans gymnasium en speciell klass med läs- och skrivutveckling (B-nivå).

Övriga Basgrupper förekommer jämt spridda över staden. De finns representerade på följande skolor: Blackebergs gymnasium, Enskede Gårds gymnasium och S:t Görans gymnasium.

Inom sfi utgör skriv- och läsundervisningen en viktig del. Många A- och B-studerande är dock ovana med teoretiska studier och har svårt att lära sig traditionell undervisningssituation.

Slusskolan i Liljeholmen

Här testas och skolplaceras elever som kommer till Stockholm under terminen. Det är elever som fått uppehållstillstånd eller flyttat till Stockholm. Efter årsskiftet tillkommer även asylsökande elever. I Liljeholmen finns kapacitet för en alfabetiseringsgrupp. I dagsläget har Slusskolan i Liljeholmen tre elever som är

grupp. I dagsläget har Slusskolan i Liljeholmen tre elever som är analfabeter men som innan skolplaceringen fått hjälp av anhöriga att lära sig läsa på hemspråket. Dessa är placerade i en grupp med dem som har svag skolbakgrund. En annan analfabet började i oktober men är sjukskriven. Slusskolan har i dagsläget cirka 190 elever, främst nyanlända med variation i progressionen. Hälften av eleverna är placerade i grupper med låg skolbakgrund.

Övrigt

Målsättningen för stadens alfabetiseringsgrupper är att de ska träna upp sin muntliga förmåga och läsförmåga så mycket det går, och att de samtidigt ska få en utökad omvärldskunskap. Utbildningen är oerhört konkret, eftersom många begrepp som förekommer inom de övriga skolämnena inte ingår i deras ordförråd på hemspråken. Efter 3 månaders skolgång inom IVIK brukar eleven oftast klara koden och hjälpligt kunna läsa. De förväntas också tillgodogöra sig språket muntligt. Eleverna är givetvis fortfarande svaga men målsättningen blir också en annan när de har latiniserats.

För många A- och B-studerande inom sfi räcker det inte med undervisning för att de ska nå de mål det svenska samhället har för dem. Det behövs andra insatser, t. ex. möjlighet att delta i olika aktiviteter som ger möjlighet till kontakt med svenskar, information om det svenska samhället utifrån deras perspektiv på det egna språket, en flexiblare inställning från arbetsmarkanden vad gäller definition av olika yrken.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 22 november 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Insatser för att underlätta invandrades integration görs inom flera områden i staden vad gäller arbetsmarknad och utbildning. Erfarenheter från bl.a. rekryteringsprojektet inom integrationsnämnden och Kista Matchning har visat att även lågutbildade har fått en möjlighet att komma ut på den öppna arbetsmarknaden. Utbildning tar dock tid därför finns det en viss eftersläpning i matchningsprocessen.

Staden arbetar också seriöst med att minska antalet analfabeter. Så gott som alla invandrare och flyktingar som kommer till Sverige saknar språkkunskaper. Alla skolungdomar slussas in i ett särskilt introduktionsprogram för invandrarungdom (IVIK). De analfabeter som finns i stadens gymnasieskolor är i dagsläget koncentrerade till Slusskolan i Liljeholmen. Inför varje skolstart finns en alfabetiseringsgrupp på Katarina Västra vårdgymnasium. Gruppen på Katarina Västra vårdgymnasium består av ett tiotal elever och är oftast full vid skolstart. Efter tre månaders skolgång inom introduktionsprogram för invandrarungdom (IVIK) brukar eleverna oftast klara koden och hjälpligt kunna läsa. Behovet är väl tillgodosett för ungdomar.

Stadens insatser för vuxna analfabeter sker inom ramen för SFI genom alfabetiseringskurser. Alla SFI-anordnare kan erbjuda kurser för analfabeter. Målet för SFI undervisningen för lågutbildade och analfabeter är att de skall uppnå vissa kunskapsnivåer i etapper. Avstämning sker två gånger under utbildningstiden genom

er i etapper. Avstämning sker två gånger under utbildningstiden genom testning och individuella samtal. För vissa personer är det inte möjligt att uppnå de nationella målen för SFI. Det leder i sin tur till att de inte kan tillgodogöra sig grundläggande vuxenutbildning eller yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildningar. Möjligheten för dessa personer att få ett reguljärt arbete är mycket liten då de står långt ifrån arbetsmarknaden. För dessa personer krävs andra insatser som t.ex. kompetensutveckling och praktikplatser under lång tid. Livstycket i Tensta är ett exempel på hur man har underlättat språkinläring för lågutbildade kvinnor genom att koppla utbildningen till dessa kvinnors vardag. Genom samverkan med stadsdelarna, praktikplatser mm försöker SFI centrum att lösa problemen i varje enskilt fall.

Staden har som mål att halvera antalet personer som uppbär försörjningsstöd/socialbidrag från 1999 till 2004. De flesta stadsdelsnämnder har i sina verksamhetsplaner 2002 redovisat en rad åtgärder för att minska socialbidragsberoendet. Det är viktigt att berörda nämnder även arbetar med att förstärka insatserna för de invandrare/flyktingar som står långt ifrån arbetsmarknaden i syfte att undanröja de hinder som finns för en god språkinläring.

Målsättningen för arbetet skall vara att invandrare så snabbt som möjligt ges förutsättningar till egen försörjning och delaktighet i samhället. Introduktionen för vuxna skall därför innehålla svenskundervisning, praktik i den utsträckning som är möjligt, orientering i svenska samhällsförhållanden och svenskt arbetsliv samt information om vardagslivet i en kommun.

RESERVATIONER M M

Utbildningsnämnden

Reservationen av Maria Hassan m.fl. (s) och Margareta Olofsson m.fl. (v) är av följande lydelse.

Vi reserverar oss mot nämndens beslut då vi yrkade att nämnden skulle besluta att

1. Återremittera ärendet, samt

Att därutöver anför följande.

I motionen krävs en kartläggning i staden av analfabeter och deras behov samt att berörda nämnder ska ges i uppdrag att föreslå åtgärder utifrån kartläggningens resultat.

Förvaltningen har valt att inte svara på de förslag som framförs i motionen. Detta innebär att förvaltningen inte berett motionen vilket innebär att ärendet måste återremitteras till förvaltningen. ”

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2001:35

**2001:35 Motion av Eva Oivio (s) om kartläggning av
analfabeter i staden och förslag till adekvata
åtgärder för att komma tillrätta med problemet**

Genom våra besök till frivilliga organisationer som håller på med flyktingintroduktion samt diskussioner med professionella som håller på med utbildningsfrågor har vi blivit uppmärksammade på det ökande antalet analfabeter vi har i staden. De finns bland de nyanlända irakierna, somalierna, iranierna, kurderna m.fl. samt bland familjeåterföreningarna. Ingen myndighet – flyktingmottagandet, stadsdelsförvaltningarna, utbildningsförvaltningen, vårdcentralerna m.fl. – har riktigt ”hela bilden” och behoven men alla känner väl till problemet. Följdenligt möts alla analfabeter inte på adekvat sätt, antingen får de inte den samhällsintroduktion, språkutbildning mm som de är berättigade till eller i övrigt räcker insatserna inte till.

Konsekvenserna är givetvis en stor utanförskap och isolering, där hela familjer och övriga samhället drabbas på olika sätt: personerna i fråga kan tappa föräldrarollen, få olika ohälsosymptom mm samtidigt som med rätta åtgärder kunde gruppen bidra till samhället på olika sätt.

Analfabeter finns också bland nyanlända ungdomar. Inom det så kallade IVIK programmet – det individuella introduktionsprogrammet för invandrarungdomar – finns det för närvarande åtminstone 4 –5 grupper, med ca 12 - 16 elever i varje, bestående av analfabeter och årligen tar staden emot minst 50 ungdomar som inte gått i skola i sina gamla hemländer. Dessa ungdomar går i genomsnitt 4 – 5 år i denna utbildningsform, som egentligen inte anpassats till deras behov. Snabbare och mera adekvata åtgärder borde vidtas när det gäller denna ungdomsgrupps behov och möjligheter inte minst med tanke på framtidens arbetsmarknad.

Med hänvisning till det ovanstående föreslår jag fullmäktige besluta att

1. de berörda nämnderna får i uppdrag att initiera en gemensam kartläggning av analfabeterna och deras behov i staden
2. de berörda nämnderna får i uppdrag att föreslå adekvata åtgärder för att komma till rätta med problemet med såväl de vuxna analfabeter som ungdomar enligt ovan.

Stockholm den 18 juni 2001

Eva Oivio